

ВИСНОВОК

щодо проектів законів про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо удосконалення розгляду окремих категорій судових справ у зв'язку зі збройною агресією Російської Федерації
(реєстр. № 7520 від 05 липня 2022 року),
про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо судового розгляду справ про відшкодування шкоди, завданої внаслідок збройної агресії проти України
(реєстр. № 7520-1 від 18 липня 2022 року)
та про обмеження імунітету іноземних держав та їх посадових і службових осіб від пред'явлення позовів та стягнення шкоди завданої на території України смертю або ушкодженням здоров'я, а також шкоди, завданої майну внаслідок збройної агресії, тимчасової окупації території України, інших дій чи бездіяльності
(реєстр. № 7520-2 від 19 липня 2022 року)

За дорученнями Голови Верховної Ради України від 05 липня 2022 року, 18 липня 2022 року та від 20 липня 2022 року Комітет з питань правової політики розглянув на своєму засіданні 20 лютого 2025 року (протокол № 182) проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо удосконалення розгляду окремих категорій судових справ у зв'язку зі збройною агресією Російської Федерації (реєстр. № 7520 від 05 липня 2022 року), поданий народними депутатами України Батенком Т.І., Фріс І.П. та іншими (далі – Законопроект № 7520), а також альтернативні проекти законів про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо судового розгляду справ про відшкодування шкоди, завданої внаслідок збройної агресії проти України (реєстр. № 7520-1 від 18 липня 2022 року), поданий народними депутатами України Стефанчуком Р.О., Корнієнком О.С. та іншими (далі – Законопроект № 7520-1), та про обмеження імунітету іноземних держав та їх посадових і службових осіб від пред'явлення позовів та стягнення шкоди завданої на території України смертю або ушкодженням здоров'я, а також шкоди, завданої майну внаслідок збройної агресії, тимчасової окупації території України, інших дій чи бездіяльності (реєстр. № 7520-2 від 19 липня 2022 року), поданий народними депутатами

України Торохтієм Б.Г., Чорноморовим А.О. та іншими (далі – Законопроект № 7520-2).

Так, згідно з пояснювальною запискою Законопроект № 7520 розроблений з метою вдосконалити законодавство України щодо розгляду судами справ про захист порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів фізичних осіб та/або юридичних осіб у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації, збройним конфліктом, тимчасовою окупацією території України.

Для досягнення поставленої мети Законопроектом № 7520 запропоновано внести зміни до Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК), Господарського процесуального кодексу України (далі – ГПК), Закону України «Про міжнародне приватне право» (далі – Закон про МПП) та Закону України «Про судовий збір» (далі – Закон про судовий збір), Закону України «Про виконавче провадження» (далі – Закон про ВП).

Законопроектом № 7520 зокрема передбачається: закріплення предметної юрисдикції загальних судів щодо розгляду справ за позовами про захист порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів фізичних осіб та/або юридичних осіб (в тому числі про відшкодування шкоди, завданої внаслідок обмеження у здійсненні права власності на майно або його знищення, пошкодження) у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації, збройним конфліктом, тимчасовою окупацією території України (крім справ, в яких сторонами є лише юридичні особи, фізичні особи-підприємці та/або Російська Федерація); закріплення предметної юрисдикції господарських судів щодо розгляду справ про захист порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів (в тому числі про відшкодування шкоди, завданої внаслідок обмеження у здійсненні права власності на майно або його знищення, пошкодження) у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації, збройним конфліктом, тимчасовою окупацією території України, в яких сторонами є лише юридичні особи, фізичні особи-підприємці та/або Російська Федерація; непоширення виключної підсудності на дану категорію справ; закріплення відсутності судового імунітету Російської Федерації у даній категорії справ; особливості судового провадження, доказування та повідомлення учасників у даній категорії справ; звільнення позивачів від сплати судового збору у даній категорії справ.

На думку суб'єктів законодавчої ініціативи, прийняття Законопроекту № 7520 сприятиме захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів фізичних осіб та/або юридичних осіб у зв'язку зі збройною агресією Російської Федерації, збройним конфліктом, тимчасовою окупацією території України.

Інститут законодавства Верховної Ради України (далі – Інститут законодавства), проаналізувавши положення Законопроекту № 7520 та аргументацію суб'єкта законодавчої ініціативи щодо доцільності прийняття цього проекту, висловив деякі зауваження щодо його змісту. Зокрема зазначив, що основні новели проекту направлені на удосконалення положень ЦПК та ГПК

і передбачають відповідно особливості позовного провадження у справах про захист порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів фізичних осіб та/або юридичних осіб у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації й особливості судового імунітету Російської Федерації та пов'язаних із Російською Федерацією осіб у зв'язку зі збройною агресією Російської Федерації. Однак застосований підхід щодо обмеження дії процесуальних норм зазначених кодексів лише випадком агресії РФ видається Інституту законодавства нераціональним. На переконання Інституту законодавства, логічною виглядала б пропозиція розглядати пропоновані новели в контексті поширення можливої збройної агресії проти України будь-якої іноземної держави. Це також кореспондуватиме з положеннями статті 79 Закону про МПП, яка визначає підстави судового імунітету іноземної держави. У зв'язку із зазначеним, пропонується словосполучення «Російська Федерація», «Російської Федерації», «Російською Федерацією» замінити відповідно на словосполучення «іноземна держава», «іноземної держави», «іноземною державою» у назві та у всьому тексті Законопроекту № 7520.

Крім цього, Інституту законодавства видаються дискусійними положення Законопроекту № 7520, якими пропонується запровадити в ЦПК і ГПК поняття пов'язаних з Російською Федерацією осіб (статті 292-1 ЦПК, 252-1 ГПК), серед яких виокремлено дві категорії осіб: 1) щодо яких застосовано санкції Європейським Союзом або іноземними державами чи які внесені до санкційних списків; 2) афілійовані та/або споріднені особи з вказаними вище підсанкційними. Натомість у редакціях статей 292-4 ЦПК і 252-4 ГПК пропонується унормувати питання про доказування пов'язаності цих осіб із Російською Федерацією та її уповноваженими органами або посадовими особами. Проте належним доказом пропонується визнавати лише застосовані санкції або санкційні списки. Тобто, лише щодо першої категорії виокремлених осіб – підсанкційних. Натомість, на переконання Інституту законодавства, без належного унормування залишаються питання доказування пов'язаності афілійованих та/або споріднених осіб із підсанкційними. Разом з тим, формулювання норм проекту свідчить, що афілійовані та/або споріднені з підсанкційними особи під санкціями не перебуватимуть. Відтак, існує вірогідність ризиків при правозастосуванні у разі прийняття проекту як закону.

Також Інститут законодавства акцентує увагу на невідповідності назви проекту та його змісту. Оскільки йдеться також про зміни до кодексів, то пропонується слово «законів» замінити на словосполучення «законодавчих актів».

Комітет Верховної Ради України з питань бюджету за підсумками розгляду Законопроекту № 7520 прийняв рішення, що він має опосередкований вплив на показники бюджету (може дозволити зменшити втрати державного та місцевих бюджетів, пов'язані з руйнуванням (пошкодженням) об'єктів виробничого і невиробничого значення, та необхідністю здійснення заходів з їх відновлення). У разі прийняття відповідного закону він може набирати чинності згідно із законодавством. Зокрема зазначається, що Міністерство фінансів

України (далі – Мінфін) у своєму експертному висновку до законопроекту вказало, що реалізація його положень не впливатиме на дохідну частину державного бюджету і не потребуватиме видатків державного бюджету (посилаючись на інформацію суб'єкта законодавчої ініціативи).

Міністерство юстиції України (далі – Мін'юст) за результатами опрацювання положень Законопроекту № 7520 висловив до нього ряд зауважень та пропозицій. Зокрема, Мін'юст звертає увагу на запропоновану Законопроектом № 7520 редакцію частини четвертої статті 252² ЦПК, якою передбачається, що неявка в судове засідання учасників справи, повідомлених відповідно до положень цієї статті, не перешкоджає розгляду справи та не може бути підставою для зупинення строків її розгляду, відкладення засідання на інший час чи дату або оголошення перерви в судовому засіданні. На переконання Мін'юсту, доцільно передбачити можливість суду відкласти судове засідання, зокрема, у разі неявки позивача за наявності відповідної заяви, з огляду на положення частини першої статті 2 ЦПК.

Серед іншого Мін'юст висловлює зауваження до запропонованих у Законопроекті № 7520 змін до статті 24 Закону про ВП, зазначаючи, що Законом про ВП порядок примусового виконання рішень визначає можливість вчинення виконавчих дій виключно на території, на яку поширюється юрисдикція України. Водночас порядок вчинення виконавчих дій на території, на яку не поширюється юрисдикція України Законом про ВП не визначено та Законопроектом № 7520 не передбачено. Таким чином, не зрозуміло в якому порядку виконавець забезпечуватиме виконання таких рішень шляхом звернення стягнення на майно (доходи) боржника, виявлення та звернення стягнення на кошти, що перебувають на рахунках боржника у банках чи інших фінансових установах, на рахунки в цінних паперах у депозитарних установах в іноземних державах. На переконання Мін'юсту, забезпечити реалізацію запропонованих змін виявиться неможливим.

Крім зазначеного, звертається увага на необхідність враховувати положення Закону України «Про санкції» при вирішенні питання щодо законодавчого врегулювання порядку примусового виконання рішень у спорах, що виникли у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації, збройним конфліктом, тимчасовою окупацією України. Адже під час реалізації запропонованих Законопроектом № 7520 змін може виникнути ситуація, за якої виконавець не зможе вжити всіх передбачених Законом про ВП заходів примусового виконання рішень та належним чином забезпечити виконання рішень, за якими боржником є Російська Федерація та/або пов'язані з Російською Федерацією особи у спорах, що виникли у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації, збройним конфліктом, тимчасовою окупацією території України, оскільки всі активи таких боржників можуть бути заблоковані та стягнуті у дохід держави як санкції згідно Закону України «Про санкції» або примусово вилучені відповідно до положень Закону України «Про основні засади примусового вилучення в Україні об'єктів права власності Російської Федерації та її резидентів».

Згідно з пояснювальною запискою Законопроект № 7520-1 розроблений з метою надання можливості громадянам України, а також іншим фізичним та юридичним особам, захистити у судах України свої права, пов'язані з відшкодуванням майнової та моральної шкоди, завданої внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України.

Так, у Законопроекті № 7520-1 запропоновано обмежити юрисдикційний імунітет іноземних держав у справах, пов'язаних з відшкодуванням шкоди, завданої на території України внаслідок збройної агресії або інших дій чи бездіяльності іноземної держави; встановити альтернативну підсудність для справ про відшкодування шкоди, завданої внаслідок збройної агресії; врегулювати порядок повідомлення іноземної держави як відповідача у випадку невиконання нею доручення українського суду про вручення судових документів та неможливості вручення таких документів дипломатичними каналами.

Крім того, Законопроектом № 7520-1 пропонується внесення змін до:

- Закону про МПП в частині обмеження юрисдикційного імунітету іноземних держав у справах, пов'язаних з відшкодуванням шкоди, завданої на території України смертю або ушкодженням здоров'я, а також шкоди, завданої майну внаслідок збройної агресії іноземної держави, якщо така агресія була засуджена Генеральною асамблеєю Організації Об'єднаних Націй та Верховною Радою України, або якщо така шкода завдана іншими діями чи бездіяльністю іноземної держави або прямо чи опосередковано підконтрольних їй осіб;

- ГПК в частині встановлення альтернативної підсудності для справ про відшкодування шкоди, завданої внаслідок збройної агресії, за місцезнаходженням чи місцем проживання позивача, а також врегулювання порядку повідомлення іноземної держави як відповідача у випадку невиконання нею доручення українського суду про вручення судових документів;

- ЦПК в частині врегулювання порядку повідомлення іноземної держави як відповідача у випадку невиконання нею доручення українського суду про вручення судових документів.

На думку суб'єктів права законодавчої ініціативи, прийняття Законопроекту № 7520-1 дозволить створити належні юридичні підстави для захисту у судах України прав громадян України, а також інших фізичних та юридичних осіб, пов'язаних з відшкодуванням майнової та моральної шкоди, завданої внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України.

Комітет Верховної Ради України з питань бюджету за підсумками розгляду Законопроекту № 7520-1 прийняв рішення, що він має опосередкований вплив на показники бюджету (може дозволити зменшити втрати державного та місцевих бюджетів, пов'язані з руйнуванням (пошкодженням) об'єктів виробничого і невиробничого значення, та необхідністю здійснення заходів з їх відновлення). У разі прийняття відповідного закону він може набирати чинності згідно із законодавством. Зокрема зазначається, що Міністерство фінансів України (далі – Мінфін) у своєму експертному висновку до законопроекту

вказало, що реалізація його положень не впливатиме на дохідну частину державного бюджету і не потребуватиме видатків державного бюджету (посилаючись на інформацію суб'єкта законодавчої ініціативи).

Мін'юст за результатами опрацювання Законопроекту № 7520-1 дійшло висновку, що механізм, передбачений цим Законом, є найбільш вдалим механізмом розгляду судами справ про захист порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів фізичних осіб та/або юридичних осіб у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації, збройним конфліктом, тимчасовою окупацією території України.

Інститут законодавства, опрацювавши положення Законопроекту № 7520-1, зазначив, що запропоновані законодавчі новації є концептуально слушними. Утім, зазначене у новому абзаці частини першої статті 79 Закону про МПП в редакції Законопроекту № 7520-1 положення «іншими діями чи бездіяльністю іноземної держави або прямо чи опосередковано підконтрольних їй осіб» як умова, за якої іноземна держава не може посилатися на імунітет при пред'явленні позову до неї, залученні її до участі у справі як відповідача або третьої особи, накладенні арешту на майно, яке їй належить та знаходиться на території України, застосуванні щодо такого майна інших засобів забезпечення позову і зверненні стягнення на таке майно, якщо справа стосується відшкодування шкоди, завданої на території України смертю або ушкодженням здоров'я, а також шкоди, завданої майну, на переконання Інституту законодавства, в контексті дотримання принципу правової визначеності потребує уточнення того, про які саме дії чи бездіяльність йдеться. Крім цього, виходячи зі змісту згаданого нового абзацу частини першої статті 79 Закону про МПП, Інститут законодавства вважає, що назва Законопроекту № 7520-1 потребує коригування, оскільки вона стосується судового розгляду справ про відшкодування шкоди, завданої лише «внаслідок збройної агресії проти України».

Згідно з пояснювальною запискою першочерговою метою Законопроект № 7520-2 є ефективне подолання юрисдикційного імунітету держав-агресорів щодо стягнення з таких держав шкоди, завданої життю, здоров'ю чи майну на території України. Окремою, але тісно пов'язаною з першочерговою, метою Законопроекту № 7520-2 є встановлення процесуальних правил розгляду справ проти країн-агресорів. Основні положення першочергово спрямовані на виправлення тих недоліків Законопроекту № 7520, які, на переконання суб'єктів законодавчої ініціативи, неможливо виправити шляхом внесення поправок.

Так, у Законопроекті № 7520-2 пропонується не застосовувати імунітет у справах про відшкодування шкоди завданої внаслідок збройної агресії іноземної держави, якщо така агресія була засуджена Генеральною асамблеєю Організації Об'єднаних Націй або Верховною Радою України, або внаслідок тимчасової окупації території України, або іншими діями чи бездіяльністю іноземної держави-агресора та її посадовими і службовими особами.

Також Законопроектом № 7520-2 пропонується внести зміни до Цивільного кодексу України (далі – ЦК), якими встановити, що відшкодування шкоди, завданої іноземною державою та її посадовими і службовими особами здійснюється за рахунок майна такої іноземної держави, незалежно від його місцезнаходження, у т.ч. майна: її органів управління, складових частини федеративної держави, установ, інституцій держави, інших подібних утворень, юридичних осіб державної форми власності та/або які знаходяться під ефективним управлінням держави, посадових та службових осіб, представників держави.

Зазначається, зокрема, про доцільність визначення саме судів цивільної юрисдикції у якості єдиних уповноважених на розгляд вищезазначеної категорії справ, оскільки це призве до: формування одноманітної судової практики, розгляду справ саме тією гілкою влади, яка має найбільшу сформовану практику у справах про пошкодження майна та завдання шкоди життю та здоров'ю, виключення можливості подальшого оскарження рішень судів господарської юрисдикції (і навпаки) у зв'язку з неправильним вибором підсудності. Також, для підкріплення процесуальної спроможності судів здійснювати належний судовий розгляд позовних заяв поданих проти російської федерації, доцільним є внесення змін до ЦПК, Закону України «Про правовий режим воєнного стану», якими встановити, що: до таких позовів не застосовується строк позовної давності; територіальна підсудність здійснюється за вибором позивача; перше повідомлення держави-відповідача про порушення судового провадження, а також направлення всіх судових документів у процесі розгляду, відбувається безпосередньо судом на адресу дипломатичного представництва в Україні, а у випадку його відсутності на території України – на адресу представництва на території будь-якої третьої країни; виклики держави-відповідача відбуваються не пізніше ніж за 2 місяці до дати засідання; всі наступні повідомлення та виклики до суду держави-відповідача відбуваються або через представника держави-відповідача, якщо такий представник приймав участь у судових засіданнях, або через публікацію на офіційному сайті судової влади тощо.

Окремо Законопроектом № 7520-2 пропонується приділити увагу відшкодуванню судових витрат та, відповідно, внести зміни до Закону про судовий збір та ЦПК, якими передбачити: звільнення позивачів від сплати судового збору за вищезазначеними позовами, покладення всіх судових витрат на відповідачів у таких справах тощо.

Крім зазначеного, Законопроектом № 7520-2 пропонується надати доручення Міністерству закордонних справ України вжити невідкладних заходів щодо укладення міжнародних договорів спрямованих на забезпечення виконання на території іноземних країн судових рішень за позовами до держав-агресорів.

На думку суб'єктів права законодавчої ініціативи, прийняття Закону № 7520-2 дозволить забезпечити додержання та ефективне відновлення порушених прав і свобод людини і громадянина, підприємств, установ і організацій в умовах збройної агресії російської федерації, а також

сприятиме захисту інтересів держави в питанні стягнення з російської федерації завданої шкоди.

Мін'юст за результатами опрацювання положень Законопроекту № 7520-2 висловив ряд зауважень і пропозицій. Так, звертається увага на запропоновані Законом № 7520-2 зміни до статті 196 ЦПК, які, на переконання Мін'юсту, не узгоджуються із вимогами щодо строку розгляду справи по суті, встановленими статтею 210 ЦПК, а також на зміни до статті 24 Закону про ВП, забезпечити реалізацію яких виявиться неможливим.

Крім зазначеного, Мін'юст звертає увагу на положення Законопроекту № 7520-2, якими пропонується встановити завдання Міністерству закордонних справ України протягом місяця з дня набрання чинності цим Законом, зокрема, вжити невідкладних заходів для проведення переговорів про укладення міжнародних договорів України щодо забезпечення виконання судових рішень за позовами до іноземних держав та їх посадових і службових осіб, підготовки тексту таких міжнародних договорів та їх прийняття. Разом з тим, зазначається, що відповідно до частини першої статті 113 Конституції України, частини другої статті 1 Закону України «Про Кабінет Міністрів України» Кабінет Міністрів України є вищим органом у системі органів виконавчої влади, здійснює виконавчу владу безпосередньо та через міністерства, інші центральні органи виконавчої влади, Раду міністрів Автономної Республіки Крим та місцеві державні адміністрації, спрямовує, координує та контролює діяльність цих органів. Отже, вказані пропозиції, на переконання Мін'юсту, не відповідають визначеному порядку встановлення завдань у системі органів виконавчої влади.

Комітет Верховної Ради України з питань бюджету за підсумками розгляду Законопроекту № 7520-2 прийняв рішення, що він має опосередкований вплив на показники бюджету (може дозволити зменшити втрати державного та місцевих бюджетів, пов'язані з руйнуванням (пошкодженням) об'єктів виробничого і невиробничого значення, та необхідністю здійснення заходів з їх відновлення). У разі прийняття відповідного закону він може набирати чинності згідно із законодавством.

Мінфін в межах компетенції не заперечує щодо прийняття законопроекту. При цьому висловлює застереження до окремих положень Законопроекту № 7520-2. Зокрема у експертному висновку Мінфіну зазначається, що преамбула законопроекту чітко окреслює сферу його дії, за якої положення останнього стосуються дій російської федерації по відношенню до України, водночас абзац дев'ятий преамбули законопроекту визначає, що положення останнього встановлюють межі юрисдикційного (судового) імунітету держав-агресорів та їх власності, якими ці держави користуються в Україні. Крім того, у тексті Законопроекту № 7520-2 використовуються формулювання «іноземні держави-агресори», «держави-агресори» у множині, коли частина друга статті 1 Законопроекту № 7520-2 дає визначення терміна «держава-агресор».

Постановою Верховної Ради України від 27 січня 2015 року № 129-VIII, затверджено Звернення до Організації Об'єднаних Націй, Європейського

Парламенту, Парламентської Асамблеї Ради Європи, Парламентської Асамблеї НАТО, Парламентської Асамблеї ОБСЄ, Парламентської Асамблеї ГУАМ, національних парламентів держав світу про визнання російської федерації державою-агресором. Також положення Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» визначають збройну агресію російської федерації. Враховуючи наведене, Мінфін вважає за доцільне використовувати в тексті Законопроекту № 7520-2 термін «держава-агресор» у відповідному відмінку і числі, що за своєю суттю слугуватиме уніфікації наразі чинного законодавства.

Крім того, у своєму висновку Мінфін зазначає, що чинна редакція статті 79 Закону про МПП закріплює абсолютний юрисдикційний імунітет іноземних держав (непідсудність іноземної держави судам іншої держави, імунітет від попереднього забезпечення позову, імунітет від примусового виконання рішення), що формально обмежує українські суди у розгляді будь-яких позовів до іноземної держави без її згоди. Статтею 3 Закону про МПП встановлено пріоритет міжнародних договорів України щодо положень Закону про МПП. Якщо у міжнародному договорі України містяться інші правила, ніж правила Закону про МПП, тоді застосовується стаття 3 Закону про МПП, тобто перевага надається положенням міжнародного договору. Частина перша статті 4 Закону про МПП передбачає: «Право, що підлягає застосуванню до приватноправових відносин з іноземним елементом, визначається згідно з колізійними нормами та іншими положеннями колізійного права цього Закону, інших законів, міжнародних договорів України та міжнародних звичаїв, що визнаються в Україні». Отже, на переконання Мінфіну, положення Законопроекту № 7520-2 необхідно привести у відповідність до Закону про МПП.

Інститут законодавства, опрацювавши положення Законопроекту № 7520-2 та підтримуючи в цілому прагнення суб'єктів права законодавчої ініціативи щодо вдосконалення чинного законодавства з питань обмеження імунітету іноземних держав, які проявили агресію проти України, висловив зауваження до окремих його положень. Зокрема, звертається увага на необхідність приведення назви законопроекту у відповідність із його змістом. Також звертається увага на пункти 8 та 9 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» законопроекту, якими передбачається, що правила статей 2 та 3 цього Закону щодо обмеження імунітету поширюються також на справи про відшкодування шкоди, завданої до набрання чинності цим Законом, а правила статті 23-1 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» поширюються також на шкоду, завдану до набрання чинності цим Законом. На переконання Інституту законодавства, зазначені положення є сумнівними з точки зору конституційності, з огляду на норму частини першої статті 58 Основного Закону, відповідно до якої закони та інші нормативно-правові акти не мають зворотної дії в часі, крім випадків, коли вони пом'якшують або скасовують відповідальність особи.

Верховний Суд, за результатами розгляду законопроектів за реєстр. №№ 7520, 7520-1, 7520-2, зазначив, що законодавчі пропозиції, передбачені

Законопроектом № 7520-1, є найбільш прийнятними та заслуговують на підтримку. При цьому запропонував доповнити частину першу статті 79 Закону про МПП новим абзацом.

Щодо законопроекту № 7520-2 Верховний Суд зазначив про відсутність необхідності у внесенні змін до ЦК, зокрема щодо виключення можливості застосування позовної давності до вимог про відшкодування майнової та моральної шкоди, завданої внаслідок збройної агресії іноземної держави, оскільки пунктом 19 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» ЦК передбачено, що в період дії в Україні воєнного, надзвичайного стану строки, визначені статтями 257-259, 362, 559, 681, 728, 786, 1293 ЦК, продовжуються на строк його дії. На переконання Верховного Суду, немає підстав для внесення аналогічних змін щодо позовної давності й до Закону України «Про правовий режим воєнного стану».

Уповноважений Верховної Ради України з прав людини за результатами розгляду поданих законопроектів висловився про їх підтримку.

Офіс Президента України за результатами опрацювання положень законопроектів №№7520, 7520-1, 7520-2 зазначив, що, враховуючи практику та тенденції міжнародно-правового та судового досвіду, напрацювання законопроектів щодо обмеження імунітету іноземної держави у справах про відшкодування шкоди, завданої внаслідок збройної агресії проти України, потребує виваженого, комплексного і системного підходу із залученням відповідного кола фахівців, насамперед у сфері міжнародного права, ґрунтовного аналізу ризиків та наслідків прийняття вказаних законопроектів для держави та її громадян.

Міністерство закордонних справ України (далі – МЗС), погоджуючись з необхідністю притягнення до відповідальності Російської Федерації як держави-агресора, її посадових і службових осіб, зазначило про те, що запропоновані законопроекти недостатньо враховують положення міжнародних договорів України та звичаєвих норм міжнародного права. На переконання МЗС, прийняттю зазначених законопроектів має передувати ретельний аналіз наслідків обмеження імунітету закордонних дипломатичних установ та майна України на території Російської Федерації.

Положеннями Конституції України передбачено, що питання судоустрою та судочинства визначаються виключно законами України (пункт 14 частини першої статті 92).

Прийняття законів належить до повноважень Верховної Ради України як єдиного органу законодавчої влади в Україні (стаття 75, пункт 3 частини першої статті 85 Конституції України).

Відповідно до частини другої статті 110 Регламенту Верховної Ради України при розгляді альтернативних законопроектів головний комітет може рекомендувати Верховній Раді взяти за основу один із них або підготувати інший законопроект, який вноситься на розгляд Верховної Ради народними депутатами – членами цього комітету.

Так, обговоривши положення законопроектів з урахуванням висловлених до них зауважень і пропозицій, Комітет дійшов висновку про необхідність певного доопрацювання законодавчого регулювання порушеного у законопроектах питання.

З огляду на зазначене, враховуючи приписи статей 93, 110, 111, 116 Регламенту Верховної Ради України, Комітет з питань правової політики вирішив:

1. Подати на розгляд Верховної Ради України проект Закону про юрисдикційні імунітети іноземних держав та їх майна, підготовлений народними депутатами України – членами Комітету (додається).

2. Рекомендувати Верховній Раді України включити до порядку денного тринадцятої сесії Верховної Ради України дев'ятого скликання проекти законів про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо удосконалення розгляду окремих категорій судових справ у зв'язку зі збройною агресією Російської Федерації (реєстр. № 7520 від 05 липня 2022 року), поданий народними депутатами України Батенком Т.І., Фріс І.П. та іншими, про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо судового розгляду справ про відшкодування шкоди, завданої внаслідок збройної агресії проти України (реєстр. № 7520-1 від 18 липня 2022 року), поданий народними депутатами України Стефанчуком Р.О., Корнієнком О.С. та іншими, про обмеження імунітету іноземних держав та їх посадових і службових осіб від пред'явлення позовів та стягнення шкоди завданої на території України смертю або ушкодженням здоров'я, а також шкоди, завданої майну внаслідок збройної агресії, тимчасової окупації території України, інших дій чи бездіяльності (реєстр. № 7520-2 від 19 липня 2022 року), поданий народними депутатами України Торохтієм Б.Г., Чорноморовим А.О. та іншими, а також підготовлений народними депутатами України – членами Комітету проект Закону про юрисдикційні імунітети іноземних держав та їх майна.

3. Рекомендувати Верховній Раді України за результатами розгляду в першому читанні прийняти за основу проект Закону про юрисдикційні імунітети іноземних держав та їх майна, підготовлений народними депутатами України – членами Комітету, у зв'язку з чим законопроекти за реєстр. №№ 7520, 7520-1, 7520-2 відхилити.

4. Звернутись до Голови Верховної Ради України з пропозицією оголосити на пленарному засіданні під час розгляду проекту Закону про юрисдикційні імунітети іноземних держав та їх майна, підготовленого народними депутатами України – членами Комітету, відповідно до частини першої статті 116 Регламенту Верховної Ради України, про необхідність внесення пропозицій і поправок щодо виправлень, уточнень, усунення помилок та/або суперечностей у тексті зазначеного законопроекту, інших структурних частин законопроекту та/або інших законодавчих актів, що не були предметом

розгляду в першому читанні та відповідають предмету правового регулювання законопроекту.

5. Доповідачем від Комітету з цього питання під час розгляду на пленарному засіданні Верховної Ради України визначити заступника Голови Комітету Павліша П.В.

Голова Комітету

Д.В. МАСЛОВ

